

TIBBIYOT HODIMI HAMDA BEMOR MUNOSABATLARI

Allaberganov Azizbek

*Toshkent davlat Stomatologiya instituti Ijtimoiy fanlar
bioetika kursi bilan kafedraasi assisenti*

Obodboyev Nusrat Anvar o'g'li

Toshkent davlat Stomatologiya instituti talabasi

Sayfullayev Nodirbek Abdusalim o'g'li

Toshkent davlat Stomatologiya instituti talabasi

Qurbonov Javohir Tohir o'g'li

Toshkent davlat Stomatologiya instituti talabasi

Annotatsiya: Ushbu maqolada Tibbiyot hodimi hamda bemor munosabatlari haqida ma'lumotlar berilgan.

Kalit so'zlar: Shifokor, bemor, deontologiya, kasalliklar, dori-darmon, tibbiy etika.

Tibbiyot deontologiyasi — tibbiyot xodimlarining kasbga aloqador etikasi, dori-darmon, umuman davoning ta'sirini oshirishga karatilgan xulq-atvor taomillari. Deontologiya, ya'ni kishining xulqi, odobi haqidagi tushuncha 16-asrning boshlarida ingliz faylasufi va iqtisodchisi I. Bentam tomonidan taomilga kiritilgan. Tibbiyot deontologiyasiga oid ma'lumotlar uzoq tarixga ega. Aslida, Tibbiyot deontologiyasi keng falsafiy mazmunga ega bo'lib, bir qancha yo'nalishlardan iborat:[1]

- shifokor bilan bemor o'rtasidagi;
- shifokor bilan bemorning yaqin kishilari o'rtasidagi munosabat;
- shifokorning hamkasblari bilan munosabati va h.k.

Tibbiyot deontologiyasiga vrachning sir saklashi, bemorning hayoti va sog'lig'i uchun tibbiyot xodimining javobgarligi, tibbiyot xodimlarining o'zaro munosabati masalalari va boshqa kiradi. Tibbiyot deontologiyasiga muvofiq, tibbiyot xodimi bemorga katta e'tibor berishi, uning sog'lig'ini tiklash yoki azobini yengillatish uchun butun bilimni sarflashi, bemorga uning sog'lig'i haqidagi faqat foyda keltira oladigan ma'lumotlarni aytishi (qarang Psixoterapiya), bemorning vrach bilan sirdosh bo'lishiga erishuvi zarur. Bemorning kasalligi haqida uning ishtirokida hamkasblari bilan so'zlashishi yaramaydi. Tibbiyot deontologiyasining tibbiyot amaliyotida to'g'ri joriy qilinishi, shifokorning ongi, saviyasi, madaniyati, dunyoqarashi, bilim va qaysi jamiyatda yashayotganligi bilan chambarchas bog'liq. Kishilik jamiyatining turli davrlarida deontologik munosabatlar turlicha kechgan, u zamon talabiga moye ravishda o'zgarib borgan.

Tibbiyot deontologiyasi tibbiyot xodimlaridan yuksak insoniy fazilatlar, sofdillik, ziyraklik, odamiylik va boshqalarga ega bo'lishni taqozo etadi. Tibbiyot deontologiyasi xalqaro kodeksini Xalqaro vrachlar jamiyati tasdikdagan (1949, Jeneva). O'zbekiston Respublikasida tibbiyot intini bitiruvchilar „O'zbekiston shifokori“ning qasamyodini qabul qiladilar (1996-yildan). Shifokorning bemor bilan munosabati. Bu yerda tibbiy etika va tibbiy deontologiya eng katta ahamiyatga ega. Haqiqat shundaki, ularga rioya qilmasdan, bemor va shifokor o'rtasida ishonchli

munosabatlar o'rnatilishi ehtimoldan yiroq emas va bu holda kasal odamni tiklash jarayoni sezilarli darajada kechiktiriladi.[2]

Bemorning ishonchini qozonish uchun, deontologiyaga ko'ra, shifokor o'ziga professional bo'lmagan iboralar va jargonlarni ishlatishiga yo'l qo'ymasligi kerak, shu bilan birga u bemorga kasallikning mohiyati haqida ham, shuningdek, bajarilishi kerak bo'lgan asosiy choralar to'g'risida ham aniq aytib berishi kerak. to'liq tiklanishiga erishish uchun olinishi kerak. Agar shifokor buni qilsa, u o'z bo'limidan javob topishi aniq. Haqiqat shundaki, bemor shifokorga 100 foiz ishonishi mumkin, agar u haqiqatan ham o'zining professional darajasiga ishongan bo'lsa. Ko'pgina shifokorlar tibbiy etika va tibbiy deontologiya bemorni chalg'itishni taqiqlashini unutishadi va o'z holatlarini mohiyatini odamga etkazmasdan, o'zlarini keraksiz darajada ifoda etadilar. Bu bemorda qo'shimcha qo'rquvni keltirib chiqaradi, bu hech qachon tezda tiklanishiga yordam bermaydi va shifokor bilan munosabatlarga juda zararli ta'sir ko'rsatishi mumkin.[3]

Bundan tashqari, tibbiy etika va deontologiya shifokorning bemor haqida tarqalishiga yo'l qo'ymaydi. Shu bilan birga, ushbu qoidaga nafaqat do'stlar va oila a'zolari, balki ma'lum bir odamni davolashda qatnashmaydigan hamkasblar ham amal qilishlari kerak.[4]

Shifokor va bemor o'rtasida bir nechta aloqa modellari mavjud:

axborot (impassiv shifokor, butunlay mustaqil bemor);

izohlovchi (ishontiruvchi shifokor);

maslahat (ishonch va o'zaro kelishuv);

paternalistik (vasiy vrachi)

T. Parsons shifokor va bemor uchun ideal rol turlarini ishlab chiqdi. Garchi shifokor va bemor, uning fikriga ko'ra, umumiy maqsad - ikkinchisining sog'lig'ini tiklash bilan bog'liq bo'lsa-da, ularning vazifalari va imtiyozlari keskin farqlanadi. Bemor: 1) sizning ahvolingizni bemor sifatida rag'batlantirish; 2) potentsial yordam so'rash; 3) shifokorga ishonish; 4) odatdagi vazifalardan va ularning holati uchun javobgarlikdan ozod qilinadi. Professional shifokorning roli quyidagi talablarga javob berganda:

1) o'z manfaati uchun emas, balki bemorning farovonligi uchun harakat qilish;

2) har qanday shaxsiy munosabatlar va guruhga bog'liqlik bilan emas, balki kasbiy xulq-atvor qoidalarini (universalizm) boshqarishi kerak;

3) kasallikni nazorat qilish maqsadida kasbiy bilimlaridan maksimal darajada foydalanish (funktional o'ziga xoslik);

4) ob'ektiv va hissiy jihatdan uzilib qolish (samarali betaraflik). Albatta, bu yerda sotsiologiyadan ko'ra ko'proq psixologiya mavjud. Maks Veber ham ijtimoiy harakatni tahlil qilishda ushbu farqlarga e'tibor bergan.

Hamshira va shifokor munosabatlari. Deontologiya xodimlarning bir-biriga nisbatan hurmatli munosabatini talab qiladi. Aks holda, jamoa uyg'un ishlay olmaydi. Kasalxonada kasbiy munosabatlarning asosiy bo'g'ini - bu shifokorlarning hamshiralar bilan o'zaro aloqasi.

Avvalo hamshiralar bo'ysunishni kuzatishni o'rganishlari kerak. Agar shifokor juda yosh bo'lsa ham, hamshira o'n o'n yildan ortiq ishlagan bo'lsa ham, u barcha retseptlariga rioya qilgan holda unga oqsoqol kabi munosabatda bo'lishi kerak. Bu

tibbiy axloq va deontologiyaning asosiy asoslari. Ayniqsa, shifokorlar bilan munosabatlarda bunday qoidalarga hamshiralar tomonidan bemorning huzurida rioya qilish kerak. U tayinlashlarini jamoani boshqarishga qodir bo'lgan etakchining o'ziga xos hurmatga sazovor shaxs tomonidan amalga oshirilishini ko'rishi kerak. Bunday holda, uning shifokorga bo'lgan ishonchi ayniqsa kuchli bo'ladi. Shu bilan birga, axloqshunoslik va deontologiya asoslari hamshiraga, agar u etarlicha tajribaga ega bo'lsa, yangi boshlagan shifokorga, masalan, uning salafi muayyan vaziyatda ma'lum bir tarzda harakat qilgani haqida shama qilishni taqiqlamaydi. Norasmiy va odobli shaklda ifodalangan bunday tavsiyalar yosh shifokor tomonidan haqoratlash yoki uning kasbiy imkoniyatlarini kamsitish sifatida qabul qilinmaydi. Oxir oqibat, u o'z vaqtida tezkor yordam uchun minnatdor bo'ladi

Xulosa: Shifokor va bemor o'rtasida o'zaro tushunishni o'rnatishning eng muhim shartlaridan biri bu tuyg'u qo'llab-quvvatlash. Agar bemor shifokor yordam berishni emas, balki yordam berishni niyat qilganini tushunsa, u davolanish jarayonida faolroq ishtirok etishi mumkin. Shifokor ko'rsatganda tushunish, odam uning shikoyatlari eshitilganiga, shifokorning fikriga o'rnatilganiga amin va u ularni mulohaza qiladi. Ushbu tuyg'u shifokor: "Men seni eshitaman va tushunaman", - deganida yoki uni boshini qimirlatib yoki bildirganida kuchaytiradi. Hurmat insonning shaxs sifatida qadr-qimmatini tan olishni nazarda tutadi. Bu, ayniqsa, anamnezni yig'ish bosqichlarida, shifokor bemorning hayot sharoitlari bilan tanishganda juda muhimdir. Hamdardlik Bemor bilan hamkorlikni o'rnatishning kalitidir. Siz o'zingizni bemorning o'rniga qo'yishingiz va dunyoga uning ko'zlari bilan qarashingiz kerak. Kasallikning ichki rasmini - bemor boshdan kechirgan va boshdan kechirgan barcha narsalarni, nafaqat uning mahalliy hissiyotlarini, balki umumiy farovonlikni, o'zini kuzatishni, uning kasalligi haqidagi g'oyasini tushunish va hisobga olish muhimdir.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Y.Fayziyev Umumiy va tibbiy psixologiya Toshkent-2020[1]
2. Z.Ubaydullayev Tibbiyot psixologiyasi Toshkent-2019[2]
3. Sh.Maxmudova Kasb kasalliklari Toshkent-2013[3]
4. www.ziyonet.uz[4]